

Bouwsteen ten behoeve van het Strategisch Plan Natura 2000

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A008 Geoorde Fuut² *Podiceps nigricollis*, broedvogel **DEFINITIEF (4 november 2022)**

Deze bouwsteen richt zich op de Geoorde Fuut in de hoedanigheid van broedvogel. De Geoorde Fuut is een broedvogel van ondiepe zoete wateren met een rijkelijke, maar niet te verruigde oevervegetatie en broedt vaak in de nabijheid van kokmeeuwkolonies. De soort overwintert in grote wateren, zowel in de kustzone en in estuaria als in grote zoetwaterplassen. Het menu bestaat voor een groot deel uit insecten en hun larven, aangevuld met weekdieren, kreeftachtigen, amfibieën en kleine vissen. In Nederland broedt 0,5-1% van de Europese populatie.

I. Samenvatting

Landelijk doel³

Vigerend landelijk doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006) <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren (20 sleutelpopulaties van ten minste 20 paren).</i>	400 paren
Voorstel nieuw landelijk doel voor 2030/2050 <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minsten 290 paren, waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt behouden.</i>	290 paren
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	290 paren
Huidige populatieomvang <i>Aantal broedparen in de periode 2015-2020.</i>	450 paren

Voorstel voor regionale opgave

Het huidig aantal broedparen per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2030 en 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁴ van Rijkswaterstaat (RWS). Omdat er voor de Geoorde Fuut als broedvogel geen aanvullende landelijke opgave is, is er ook geen aanvullende regionale opgave. In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Groningen, waar vrijwel één derde van de Nederlandse populatie broedt, is de belangrijkste provincie voor de soort. Vrijwel alle Geoorde Futen in Groningen broeden in het Zuidlaardermeergebied. Drenthe, Noord-Brabant Friesland en Overijssel zijn daarnaast ook provincies die voor deze soort van landelijke betekenis zijn.

¹Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

²Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als broedvogel en niet-broedvogel.

³Het vigerende landelijke doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal paren) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Geoorde Fuut als broedvogel voor 2030 en 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang, het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. De verdeling van het huidige aantal paren over de regio's is als vertrekpunt gehanteerd voor de regionale opgaves. ? = onvoldoende gegevens beschikbaar voor trendanalyse. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2015-2020)	Landelijk aandeel regio (2015-2020)	Trend (2009-2020)	Voorstel regionale opgave 2030/2050
Groningen	150	33%	sterke toename	95
Drenthe	75	17%	matige afname	50
Noord-Brabant	55	12%	matige afname	35
Friesland	40	9%	?	25
Overijssel	35	8%	?	25
Zuid-Holland	20	4%	?	12
Zeeland	20	4%	?	12
rijkswateren	20	4%	?	12
Gelderland	10	2%	?	6
Noord-Holland	8	2%	?	6
Limburg	7	2%	?	6
Flevoland	5	1%	?	3
Utrecht	5	1%	onzeker	3
Landelijk	450	100%	matige afname	290

Prioritering

De Geoorde Fuut bevindt zich als broedvogel in een gunstige Staat van Instandhouding en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Geoorde Fuut als broedvogel wordt als ‘gunstig’ beoordeeld:

Verspreidingsgebied	gunstig
Populatie	gunstig
Leefgebied	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig
Staat van Instandhouding	gunstig

Het verspreidingsgebied is toegenomen ten opzichte van de periode 1973-1977. Nieuw bezette gebieden liggen vooral op laagveen- en kleigronden in het lage deel van Nederland (van Dijk 2018). De populatieaantallen vertonen op de lange termijn een toename en liggen momenteel boven de Gunstige Referentiewaarde (GRW) van 290 paren (zie box 1, tabel 2, figuur 1). De GRW is voor de Geoorde Fuut als broedvogel gebaseerd op het gemiddelde van de periode 1980-2010, wat voor viseters van zoete wateren wordt gezien als de Ecologisch Gunstige Referentie (EGR). Omdat er voor deze groep viseters geen korte stabiele periode te definiëren valt die als gunstige referentie kan dienen is gekozen voor het gemiddelde over een langere periode als EGR (Vogel *et al.* 2021). Het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn in 1980 kan niet als gunstig worden beschouwd en dus niet leidend zijn voor de GRW. Na een toename in de tweede helft van de jaren 40 door de bezetting van geïnuundeerde gebieden, waarbij waarschijnlijk vele honderden Geoorde Futen tot broeden kwamen, liep de stand snel terug naar een dieptepunt van minder dan tien paren in de jaren zestig. Het niveau bleef de daaropvolgende decennia laag tot begin jaren tachtig (Bijlsma *et al.* 2001). Ondanks de matige afname van de populatie op de korte termijn is het toekomstperspectief als ‘gunstig’ beoordeeld. De aantallen van de Geoorde Fuut fluctueren sterk in verband met de jaarlijkse waterstand. Gezien de droogte van de afgelopen jaren (2018-20) zijn de recent iets lagere aantallen logisch te verklaren. Grote knelpunten die de levensvatbaarheid van de populatie in Nederland op termijn in gevaar brengen worden momenteel niet verwacht. In het doelendocument (ministerie van LNV 2006) is de SvI tevens als gunstig beoordeeld.

Box 1. Generieke uitleg referentiewaarde

De populatietrend is in belangrijke mate sturend bij het vaststellen van de SvI. Daarnaast dient aan een Gunstige Referentiewaarde te worden getoetst:

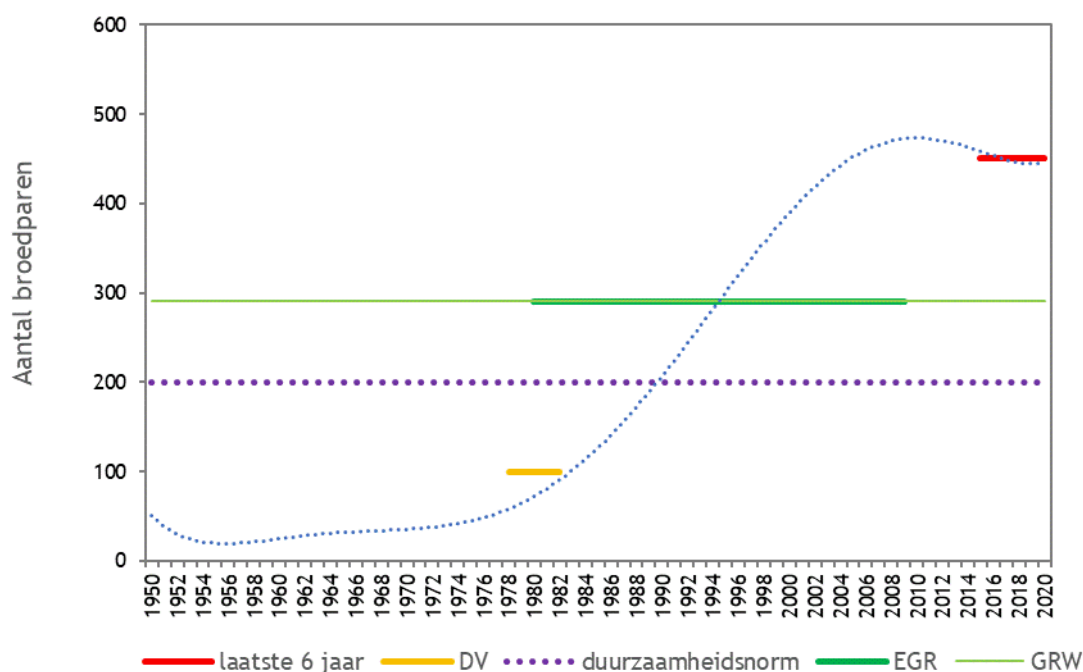
- De *Gunstige Referentiewaarde* (GRW) (ofwel *Favourable Reference Value* -FRV-) schetst de gezonde ecologische toestand van de soort. Daarbij geldt als beginsel de situatie rond 1980. Dat is het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn in 1980, de *Directive Value* (DV). Een afname na inwerkingtreding strookt niet met de bedoeling van de Vogelrichtlijn.
- Indien de situatie rond 1980 aantoonbaar niet gunstig was (bijvoorbeeld na een grote afname of als de soort daarna een herstel liet zien), dan wordt gekeken naar een *Ecologische Gunstige Referentie* (EGR). In een groot aantal gevallen zijn dat voor broedvogels de jaren vijftig zoals ook vastgesteld als referentie voor de Rode Lijst. In andere gevallen (bijvoorbeeld na een herstel) kan dit echter ook ná 1980 zijn.
- In het geval de EGR op 1950 wordt gesteld dan wordt de GRW bepaald op 90% van de toenmalige populatiestand, waarmee o.a. rekening wordt gehouden met natuurlijke fluctuaties rond deze stand; doorgaans is pas bij een afname van meer dan 10% over een lange-termijn (30 jaar) sprake van een significante afname.
- Bij onomkeerbare omstandigheden, kan de GRW naar beneden worden bijgesteld. Daarvan is bijvoorbeeld sprake bij soorten van boerenland; sinds 1960 is hier sprake van 16% afname door bebouwing.
- In sommige gevallen zijn zowel de EGR als de DV niet goed bruikbaar, bijvoorbeeld als de EGR niet kan worden bepaald, omdat er geen stabiele gunstige periode te definiëren is, omdat de populatie zich rond 1980 in een dalperiode bevond, of omdat een soort zich recent gevestigd heeft. Dan wordt teruggevallen op een duurzaamheidsnorm (alleen broedvogels) of het gemiddelde over de laatste zes jaar (nieuwe soorten). De duurzaamheidsnorm is een waarde waaronder de soort niet meer duurzaam in Nederland kan voortbestaan.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2015-2020	450 (360-505) paren
Beoordeling korte termijntrend	2009-2020	matige afname (3,4% per jaar)
Beoordeling lange termijntrend	1990-2020	matige toename (1,1% per jaar)
Gunstige Referentiewaarde Populatie	EGR	290 paren

Geoorde Fuut

Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de ‘Gunstige Referentiewaarde (GRW)’ voor de populatie van de Geoorde Fuut als broedvogel is bepaald. Weergegeven zijn de Ecologisch Gunstige Referentietoestand (groen, EGR), de periode rond 1980, bij de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (geel, DV = Directive Value), de duurzaamheidsnorm (paars), de huidige populatieomvang (rood) en de GRW (lichtgroen). De blauwe stippellijn geeft de aantalontwikkeling (aantal broedparen) weer van 1950-2020. Voor een verdere toelichting over de methodiek wordt verwezen naar Vogel et al. (2021).

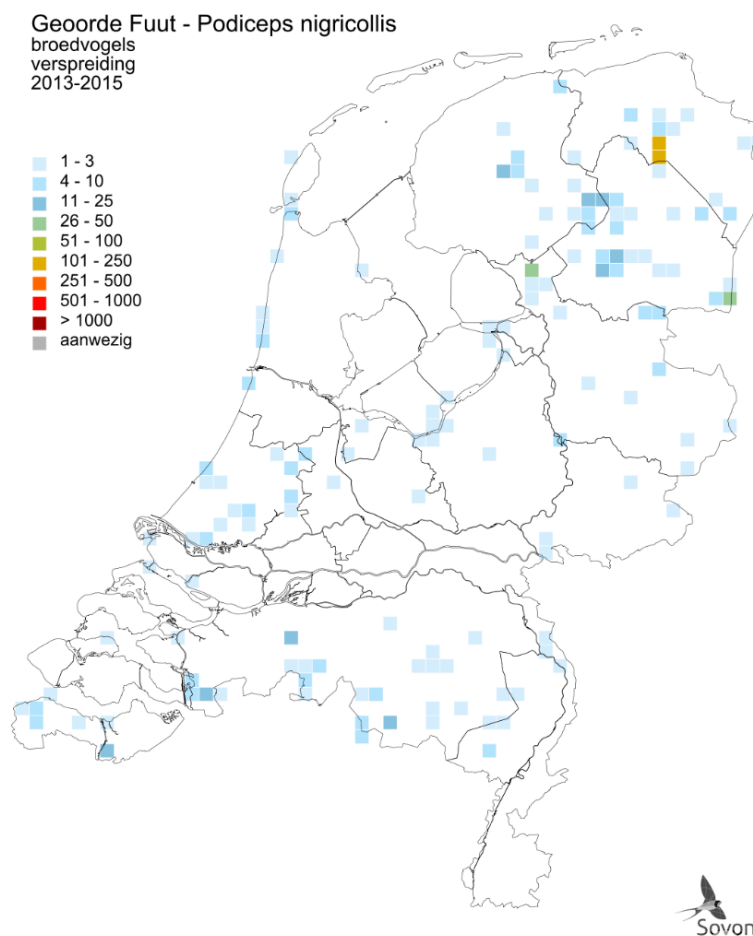
2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvI)

De populatieomvang overeenkomstig de GSvI bedraagt 290 paren. De landelijke opgave kan daarmee uitkomen op behoud van de huidige aantallen broedvogels. Gezien de matig afnemende trend van de afgelopen jaren is alertheid (via monitoring) echter geboden.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

Het verspreidingsareaal van de Geoorde Fuut is de vorige eeuw aanzienlijk toegenomen, waardoor er steeds meer plaatsen in West-Europa werden gekoloniseerd. Vanaf 1918 broedt de soort in Nederland, aanvankelijk in lage aantallen, maar met name sinds de jaren '80 is er een grote toename in het aantal broedparen. Belangrijke broedgebieden zijn de vennen van heide- en hoogveengebieden in Drenthe en Noord-Brabant, maar tegenwoordig is een groot aandeel van de landelijke populatie ook te vinden in het Zuidlaardermeergebied in Groningen (figuur 2). De Geoorde Fuut heeft hier sterk geprofiteerd van de vernatting van het gebied. Vanaf 2000 lijkt de stand enigszins te zijn gestabiliseerd, hoewel de aantallen jaarlijks sterk fluctueren omdat deze afhankelijk zijn van een gunstige waterstand. De laatste jaren lijken de aantallen weer iets af te nemen.

Figuur 2. Broedverspreiding van de Geoorde Fuut in de periode 2013-2015. Weergegeven is het aantal broedparen per atlasblok (5x5 km) (Sovon 2018).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

Op dit moment zijn er op landelijk niveau geen belangrijke knelpunten die het behoud van de GSvI van de Geoorde Fuut als broedvogel in de weg staan. De in tabel 3 genoemde knelpunten vormen evenwel een risico.

Tabel 3. Drukfactoren die een behoud van de GSvI van de Geoorde Fuut als broedvogel in de weg kunnen staan. De sterkte van het negatieve effect (impact) is uitgedrukt in hoog (H), matig (M) en laag (L). Tevens is beoordeeld in hoeverre het knelpunt (op termijn) oplosbaar is.

Subcode	Drukfactor	Impact?	Oplosbaar?	Grote regionale verschillen?
FA1	Vermesting (bodem, water), incl. N-depositie (NOx en NH3)	M	deels	nee
FA11	Klimaat en zeespiegelstijging	M	deels	nee
FA2	Verzuring (bodem, water)	H	deels	ja
FA7	Verdroging (bodem)	H	ja	ja
FA3	Verontreiniging (lucht, bodem, water), pesticiden	L	deels	nee
FB5	Spontane ontwikkeling (successie)	H	ja	ja
XX	Afhankelijkheid andere soorten	M	ja	ja

- **Vermesting:** stikstofdepositie heeft met name in stikstofgevoelige systemen zoals de hoogvenen een negatieve impact op de nestgelegenheid van de Geoorde Fuut. De verhoogde stikstofdepositie zorgt voor een verrijking van de oevers, waardoor de lage en structuurrijke oevervegetatie waar de

Geoorde Fuut in nestelt minder beschikbaar is (Provincie Noord-Brabant 2017a, Provincie Limburg 2017).

- *Verzuring*: met name in hoogveen- en heidegebieden lijkt verzuring van vennen een probleem te zijn. In deze gebieden worden wel kuikens geboren, maar de meesten hiervan sterven kort nadat ze onafhankelijk worden. Het gebrek aan kalkrijke prooien in de zure vennen lijkt hiervan de oorzaak te zijn (van der Schuur 2020), hoewel meer onderzoek naar de oorzaken van kuikensterfte bij de Geoorde Fuut in hoogveen- en heidegebieden gewenst is om dit te bevestigen.
- *Verdroging*: in sommige gebieden vindt er verdroging van vennen en andere zoetwaterplassen plaats, waardoor de betreffende plassen niet meer genoeg water bevatten om geschikte broedhabitat voor de Geoorde Fuut te waarborgen (Provincie Noord-Brabant 2017b).
- *Klimaat*: als gevolg van het veranderende klimaat zijn er jaarlijks sterke fluctuaties in de regenval en daarmee de waterstand. De afgelopen jaren lag de neerslag in het voorjaar en de zomer onder het gemiddelde, waardoor verlaging van de waterstand en daarmee verdroging sneller kan optreden.
- *Pesticiden*: pesticidebelasting heeft een negatief effect op de hoeveelheid insecten in de omgeving. Het dieet van de Geoorde Fuut bestaat, in tegenstelling tot veel andere fuutachtigen, voor een belangrijk deel uit insecten (Cramp *et al.* 1977). Dit kunnen zowel aquatische als terrestrische insecten zijn, waardoor de Geoorde Fuut kwetsbaar is voor zowel pesticiden op het land als het uitspoelen van deze pesticiden naar het water. Het is echter niet bekend hoe groot het effect hiervan is op de populatie van de Geoorde Fuut. De eventuele belasting door neonicotinoïden is onbekend. Er zijn vooralsnog geen aanwijzingen dat dit een knelpunt is.
- *Successie*: een verlandingsstadium met opslag kan het leefgebied van de Geoorde Fuut snel ongeschikt maken. In gebieden waar nieuwe natte natuurontwikkeling van start gaat, kan de Geoorde Fuut zich snel vestigen. Deze gebieden ontwikkelen zich op korte termijn echter vaak tot rietland, waardoor de vegetatie te hoog wordt voor de Geoorde Fuut om geschikte nestplaatsen in te vinden.
- *Afhankelijkheid van andere soorten*: de afname van de Kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*), die met name in het binnenland sterk is, heeft een negatieve impact op de broedpopulatie van de Geoorde Fuut. Geoorde Futen broeden graag in de nabijheid van kokmeewkolonies omwille van de veiligheid tegen predatie die kokmeewkolonies geven. De relatie is er niet altijd maar vestigingen in gebieden zonder Kokmeeuwen, zoals licht eutrofe (minder voedselarme) wateren in hoogveengebieden houden meestal niet lang stand. In een aantal gebieden loopt de afname van de Geoorde Fuut min of meer gelijk met de afname van de Kokmeeuw, en wordt soms gezien dat broedgebieden geheel of gedeeltelijk verlaten worden na het vertrek van een kokmeewkolonie (Provincie Drenthe 2017a, 2017b, Provincie Overijssel 2017). Dit suggereert dat de trend van de Kokmeeuw in ieder geval regionaal van belang is voor de populatie van de Geoorde Fuut.

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

- Om de verruiging van oevers die (al dan niet in combinatie met verdroging) het gevolg zijn van het vermestende effect van stikstofdepositie tegen te gaan, kan de verruigde vegetatie, zoals berkenopslag, worden verwijderd zodat er ruimte blijft voor de lage oevervegetatie waar de Geoorde Fuut in nestelt (Provincie Limburg 2017, Provincie Noord-Brabant 2017a).
- Buffering van vennen kan een betere voedselsituatie voor jonge Geoorde Futen creëren door een toename aan kalkrijke prooien. Het bufferen van vennen is in hoogveen- en heidegebieden echter niet altijd wenselijk omdat dit in sommige van deze gebieden niet overeenkomt met andere Natura 2000-doelstellingen (van der Schuur 2020).
- Hydrologisch herstelbeheer waaronder vernatting kan mogelijke nieuwe leefgebieden voor de Geoorde Fuut creëren (Provincie Noord-Brabant 2017a), zoals in het Zuidlaardermeergebied is gebeurd, maar kan ook voor een betere instandhouding van bestaande broedgebieden zorgen. In gebieden die te lijden hebben onder verdroging als gevolg van klimaatverandering kan de waterstand in belangrijke broedgebieden verhoogd worden om de negatieve effecten van klimaatverandering te beperken.
- Beheersmaatregelen waarmee kokmeewkolonies in stand worden gehouden (verwijderen opslag, voldoende hoog waterpeil), zullen ook positief uitpakken voor de Geoorde Fuut omdat deze graag in de buurt van Kokmeeuwen broedt. De Kokmeeuw zal deels van dezelfde maatregelen profiteren als de Geoorde Fuut, zoals het terugdringen van de stikstofuitstoot en (waar mogelijk) vernattingsmaatregelen. Daarnaast is het broedsucces van Kokmeeuwen laag als gevolg van een hoge predatiedruk, met name door grondpredatoren (van Dijk *et al.* 2009). Het onaantrekkelijk maken van broedgebieden voor deze predatoren in combinatie met predatorbeheer zou positief uitpakken voor de Kokmeeuw en op termijn dus ook voor de Geoorde Fuut.

Regionale verschillen

Over het algemeen lijkt het erop dat de meeste knelpunten in alle regio's worden ervaren. Wel wordt er waargenomen dat de aantalsontwikkeling van lokale kokmeeuwkolonies grote invloed kunnen hebben op de aantalsontwikkeling van de Geoorde Fuut (Provincie Drenthe 2017a, 2017b). Dit is uiteraard alleen relevant in gebieden waar de kokmeeuwpopulatie veranderingen ondergaat. Het effect van verdroging kan daarnaast ook per gebied verschillen, afhankelijk van de lokale waterstand.

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

In veel natuurontwikkelingsgebieden binnen het Natura 2000-netwerk en op gronden die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wordt gestuurd op vernatting en het terugdringen van de effecten van de stikstokuitstoot. Daarnaast worden er met regelmaat natuurontwikkelingseilanden aangelegd die Kokmeeuwen en sterns aantrekken.

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

In Europa staat de Geoorde Fuut niet te boek als bedreigd en wordt de populatie stabiel geacht. Wel zijn er binnen Europa grote verschillen: zo neemt de verspreiding van de soort in Centraal-Europa af, terwijl deze in veel West-Europese landen nog toeneemt. Veruit de grootste aantallen van de Geoorde Fuut in Europa zijn echter te vinden in het Europese deel van Rusland: met naar schattig 25.000-40.000 paar is hier circa 53% van de totale Europese populatie te vinden. Ook in Oekraïne is een groot aandeel van de Europese populatie te vinden, circa 21% (Keller *et al.* 2020).

Kennisleemtes

De broedvogelaantallen worden in de voor de soort belangrijke gebieden goed gemonitord, hoewel er wel informatie ontbreekt over de oorzaken van kuikensterfte. De Geoorde Fuut overwintert in zodanig grote aantallen in ons land, met name in de kustregio, dat dit voor een groot deel ook vogels moeten zijn die elders in Europa broeden. Of onze broedvogels zich ook bij deze overwinteraars in Nederland aansluiten of elders in Europa overwinteren is echter niet bekend.

Hoewel er verschillende knelpunten kunnen worden aangewezen om de GSvI te behouden, is er weinig bekend over het relatieve belang van deze knelpunten.

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2030 en 2050

Momenteel is het aantal broedparen voldoende groot om te spreken van een Gunstige Staat van Instandhouding, hoewel er de laatste jaren een matige afname van het aantal broedparen lijkt te zijn. Om te voorkomen dat de aantallen verder dalen is het van belang om in kaart te brengen welke van de knelpunten de grootste rol spelen in de afname, zodat het beheer kan worden aangepast om deze knelpunten aan te pakken. De Geoorde Fuut is zich nog steeds westwaarts door Europa aan het verspreiden en neemt in enkele West-Europese landen toe, waardoor vestiging van nieuwe broedvogels goed mogelijk is. Hierdoor is het, wanneer de belangrijkste knelpunten achter de afname van de Geoorde Fuut worden beoordeeld, mogelijk om de aantallen op peil te houden. Het behoud van de populatieomvang kan in 2030 en 2050 dus als haalbaar worden geacht.

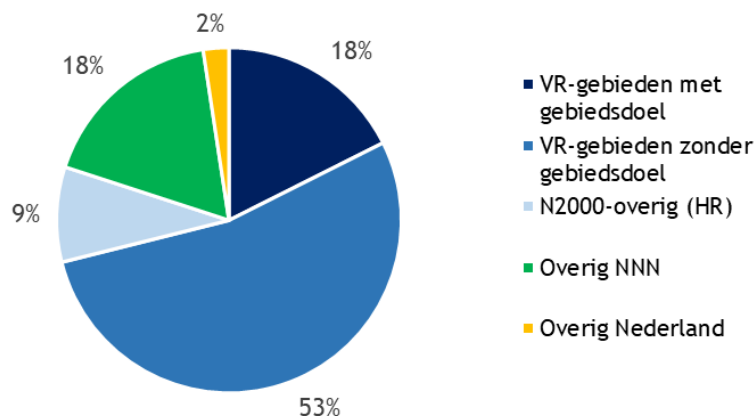
3. Advies landelijk doel en tussendoelen

De populatieomvang bij een GSvI bedraagt 290 broedparen. Hoewel er alertheid geboden is in verband met de matig afnemende trend van de afgelopen jaren (mogelijk veroorzaakt door een tijdelijk verdrogingseffect), is de verwachting dat de Gunstige Referentiewaarde van 290 broedparen gehandhaafd kan worden. Het advies is daarom om het landelijke doel voor zowel 2030 als 2050 op 290 broedparen te stellen.

IV. Regionale opgave

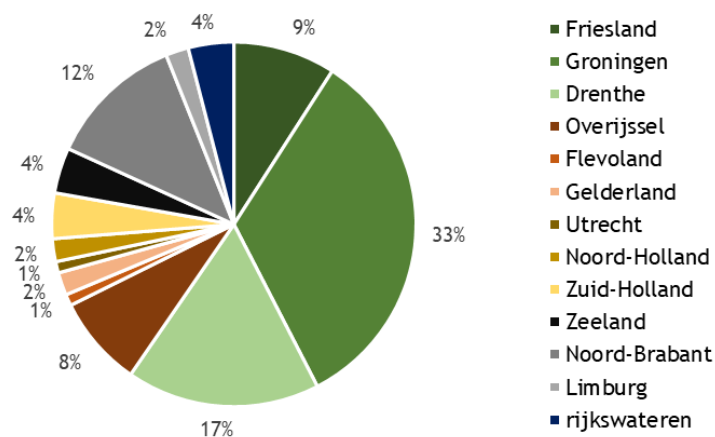
1. Actueel voorkomen

In de afgelopen zes jaar (2015-2020) broedde nagenoeg de gehele populatie van de Nederlandse Geoorde Futen in het Natura 2000-netwerk (figuur 3) en in het overige Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2015-2020) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de Geoorde Fuut als broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrictlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. Te zien is dat circa één derde van de Geoorde Futen in Groningen broedt. Ook de provincies Drenthe en Noord-Brabant zijn van relatief groot belang.

Figuur 4. Aanwezigheid van de Geoorde Fuut als broedvogel in de afgelopen zes jaar (2015-2020) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

De 10 belangrijkste gebieden zijn voor een relatief groot aandeel in het noordoosten van het land te vinden (tabel 4), waarbij met name het Zuidlaardermeergebied eruit springt. Het Dannemeer bevatte in verband met pas uitgevoerde natuurontwikkelingsmaatregelen in 2016 opeens zeer hoge aantallen Geoorde Futen waardoor deze in de tabel hoog eindigt. In de jaren daarna zijn de aantallen echter weer sterk gedaald in verband met doorontwikkeling van het gebied. Belangrijke hoogveengebieden voor de soort zijn Dwingelderveld, Bargerveen en Fochteloërveen.

Tabel 4. De belangrijkste broedgebieden van de Geoorde Fuut in de periode 2015-2020 alsmede overige Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel (IHD) voor deze soort. Het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie is indicatief weergegeven. VR = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied, VR* = VR-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Geoorde Fuut als broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), NNN = Natuurnetwerk Nederland (indien >5%), overig = overig Nederland, IHD = huidig instandhoudingsdoel, - = geen IHD.

Gebied	Status	Regio	Aantal paren	Aandeel in NL	IHD (paren)
Zuidlaardermeergebied	VR	Gr	107	23%	-
Dannemeer	NNN	Gr	23	5%	-
Dwingelderveld	VR*/HR	Dr	21	5%	45
Bargerveen	VR*/HR	Dr	20	4%	95
Cartierheide	NNN	NB	12	3%	-
Onlanden-Peizermeden	NNN	Dr	12	3%	-
Fochteloërveen	VR*/HR	Dr	10	2%	13
Naardermeer	VR/HR	NH	6	1%	-
Lieftingsbroek	HR	Gr	6	1%	-
Noordhollands Duinreservaat	HR	NH	5	1%	-
Engbertsdijkvenen	VR*/HR	Ov	4	1%	25
Brabantse Wal	VR*/HR	NB	3	1%	40
Voornes Duin	VR*/HR	ZH	2	<1%	5
Groote Peel	VR*/HR	NB	<1	<1%	40
Maasduinen	VR*/HR	Lb	<1	<1%	7

2. Advies voor regionale opgave voor 2030 en 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2030 en 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Geoorde Fuut als broedvogel is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er voor de Geoorde Fuut als broedvogel geen aanvullende landelijke opgave is, is er ook geen aanvullende regionale opgave (tabel 5). In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Groningen, waar vrijwel één derde van de Nederlandse populatie broedt, is de belangrijkste provincie voor de soort. Vrijwel alle Geoorde Futen in Groningen broeden in het Zuidlaardermeergebied. Drenthe, Noord-Brabant, Friesland en Overijssel zijn daarnaast ook provincies die voor deze soort van landelijke betekenis zijn. Wegens grote jaarlijkse aantalschommelingen zijn de provinciale trends niet te beoordelen.

Tabel 5. Voorstel voor opgave (aantal paren) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Geoorde Fuut als broedvogel voor 2030 en 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang, het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. De verdeling van het huidige aantal paren over de regio's is als vertrekpunt gehanteerd voor de regionale opgaves. ? = onvoldoende gegevens beschikbaar voor trendanalyse. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2015-2020)	Landelijk aandeel regio (2015-2020)	Trend (2009-2020)	Voorstel regionale opgave 2030/2050
Groningen	150	33%	sterke toename	95
Drenthe	75	17%	matige afname	50
Noord-Brabant	55	12%	matige afname	35
Friesland	40	9%	?	25
Overijssel	35	8%	?	25
Zuid-Holland	20	4%	?	12
Zeeland	20	4%	?	12
rijkswateren	20	4%	?	12
Gelderland	10	2%	?	6
Noord-Holland	8	2%	?	6
Limburg	7	2%	?	6

Regio	Huidige populatie (2015-2020)	Landelijk aandeel regio (2015-2020)	Trend (2009-2020)	Voorstel regionale opgave 2030/2050
Flevoland	5	1%	?	3
Utrecht	5	1%	onzeker	3
Landelijk	450	100%	matige afname	290

V. Prioritering

De Nederlandse populatie van de Geoorde Fuut bedraagt circa 0,5% tot 1,0% van de totale Europese populatie, waardoor onze populatie van internationaal belang is. Het grootste deel van de Europese populatie broedt daarnaast in Oost-Europa, met name in Rusland en Oekraïne. Wanneer alleen naar West-Europa wordt gekeken zijn de Nederlandse aantallen nog substantiëler. Hoewel er hogere populatieaantallen worden aangetroffen in Frankrijk en Spanje, scoort Nederland hoger dan deze landen (en alle andere West-Europese landen) op het gebied van populatiedichtheid.

Hoewel er momenteel grote regionale verschillen zijn in het voorkomen van de Geoorde Fuut, is de soort in staat om op hoge snelheid nieuwe gebieden te koloniseren wanneer deze geschikt worden, zoals eerder is gebeurd in het Zuidlaardermeergebied. Door dit goede dispersievermogen kan er in elke regio worden ingezet op de Geoorde Fuut. Wel is het, om een GSvI te behouden, van belang om de gebieden waar de Geoorde Fuut op dit moment in grote aantallen voorkomt geschikt te houden voor de soort.

Literatuur

- BIJLSMA R.G., HUSTINGS F. & CAMPHUYSEN C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- CRAMP S., SIMMONS K. E. L., FERGUSON-LEES I. J., GILLMOR R., HOLLON P. A. D., HUDSON R., NICHOLSON E. M., OGILVIE M. A., OLNEY P. J. S., VOOUS K. H. & WATTEL J. 1977. Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Oxford University Press, New York.
- VAN DIJK J.G.B., STIENEN E.W.M., GERRITSEN S. & MAJOUR F.A. 2009. Reproductie van de Kokmeeuw in kust- en binnenlandkolonies. *Limosa* 82: 13-22.
- VAN DIJK A. 2018. Geoorde Fuut *Podiceps nigricollis*. Pp. 164-165 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍŠEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVAŇOVÁ A., KALYAKIN M. V., BAUER H.-G. & FOPPEN R. P. B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- PROVINCIE DRENTHE. 2017a. Gebiedsanalyse PAS Fochteloërveen (23).
- PROVINCIE DRENTHE. 2017b. PAS-Gebiedsanalyse Natura 2000-gebied Bargerveen (033).
- PROVINCIE LIMBURG. 2017. Natura 2000 Gebiedsanalyse voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Maasduinen (145).
- PROVINCIE NOORD-BRABANT. 2017a. Gebiedsanalyse Deurnsche Peel & Mariapeel (139) en Grote Peel (140). Programma Aanpak Stikstof (PAS).
- PROVINCIE NOORD-BRABANT. 2017b. Gebiedsanalyse Brabantse Wal (128).
- PROVINCIE OVERIJSEL. 2017. Gebiedsanalyse Engbertdijkvenen Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- VAN DER SCHUUR, R. 2020. Geoorde fuut (*Podiceps nigricollis*) op het Dwingelderveld. Prolander.
- VOGEL R.L., FOPPEN R., VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M. & VAN TURNHOUT C.A.M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.